

СЪВРЕМЕННА ПЕДАГОГИЧЕСКА СИСТЕМА ЗА РАБОТА ПО ЧЕТЕНЕ И СВИРЕНЕ НА ХОРОВИ ПАРТИТУРИ

Маргарита Генчева

*Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
9700 гр. Шумен, e mail: margarita_56@abv.bg*

CONTEMPORARY PEDAGOGICAL SYSTEM OF WORK READING AND PLAYING THE CHORUS SCORES

Margaret Gencheva

*Shumen University "Bishop Konstantin of Preslav
9700 Shumen is mail: margarita_56@abv.bg*

ABSTRACT

In our times, speaking to score along polyphonic musical score recording of music (vocal, instrumental or mixed), whose voices are arranged beneath one another, connected by a common accolade and stroke features. Such arrangement of voices, the score allows for simultaneous monitoring of both the horizontal development of the votes and their vertical structure (harmonious combinations of sounds and chords). Despite its readability, a modern score may be read and played only in the presence of active mental technique, full concentration and simultaneously split vnmaniето to the number of votes, and enough technical skill to play a musical instrument piano.

Keywords: pedagogical system choral scores

В съвременното ни, говорейки за партитура разбираме нотен запис на многогласно музикално произведение (вокално, инструментално или смесено), чийто гласове са подредени един под друг, свързани с обща аколада и тактови черти. При такова подреждане на гласовете, партитурата дава възможност за едновременно следене както на хоризонталното развитие на гласовете, така и за тяхната вертикална постройка (хармонични звукосъчетания и акорди).

Известно е, че видът на партитурата през различните епохи е различен, с оглед на сложността на полифонията при която броят на гласовете достига 10 – 12 и повече. Наименованието „партитура” през XVI, XVII век се дава на особен вид тетрадки, които съдържат всички партии на дадена музикална творба, но записвани не една под друга, а една до друга. Това лишава партитурата от каквато и да е прегледност.

Съвременната партитура е удобна и напълно пригодна за практиката. Тя осигурява прегледност на гласоводенето и ясна представа за общата звучност на произведението. Въпреки прегледността си, една съвременна партитура може да бъде разчетена и изсвирена само при наличието на активна мисловна техника, пълна концентрация и едновременно с това раздвояване на вниманието с оглед на броя на гласовете, както и достатъчно технически сръчности за свирене на клавирен музикален инструмент. Важна предпоставка при обучението по свирене на партитури представлява условието учащият да притежава достатъчно технически навици и възможности за свирене на пиано. Предвид на това, че работата над партитурата си поставя много повече и по – широки задачи, отколкото просвирване и техническо преодоляване на нотния текст – задачи от вокално и хорово естество, решаването им е по – продължителен процес и изисква придобиване на необходимите навици и техника. Още в началото при започването да свири партитури, учащият трябва да се стреми чрез придобитите умения и сръчности, да се доближи колкото се може по – близо до реалната хорова звучност.

Съвременната педагогическа система за работа по четене и свирене на хорови партитури преминава през два етапа: възприемане чрез слушане на творбата изпълнена от преподавателя и възпроизвеждането и от учащия на пианото. Известно е, че тембърът на този клавирен музикален инструмент не може да ни предаде характерното оцветяване на отделните хорови партии и общия колорит на хоровата звучност, но възможността да се изучава на части и да се повтаря по време и желание на учащия, който изучава партитурата, прави този начин най – удобния за запознаване и разчитане на партитурата.

Както при всяко музикално произведение, така и при първа среща с хоровата партитура, учащият следва определен алгоритъм на „запознаване” с произведението. Още при първия зрителен контакт с партитурата се уточнява:

- състава, за който е предназначена – еднороден (мъжки, женски, детски) или смесен хор;
- фактурата на изграждане на композицията – хомофонна или полифонична;
- определяне на формата (от какви и колко части е изградена творбата);
- определяне на тоналност, тонални изменения
- определяне и изясняване на кулминациите на отделните части и на главната кулминация на цялата творба;
- откриване и изясняване на теситурните условия на отделните партии;
- откриване на динамичните и теситурните съотношения между отделните гласове;
- уточняване на контурите на фразите и цезурите между тях;
- уточняване на трудните за интониране места в партитурата;
- уточняване на темпото и отклоненията му, ако има такива;
- анализира се хармоничното развитие;
- анализира се инструменталния съпровод (ако има такъв) и неговото съчетание с партиите.

Повечето от тези констатации на аналитичната работа ще бъдат разширявани и уточнявани в процеса на изучаване на партитурата, но тяхното предварително опознаване в най – общи линии е наложително още при първия зрителен обхват, за да се осмисли и улесни процеса на свирене.

Предвид точното интонационно и метроритмично възпроизвеждане на отделните хорови партии, провеждаме упражнения за линейно и вертикално четене на партитурата. В зависимост от вида на партитурата (еднороден или смесен хор) и броя на гласовете (два, три, четири) линейното възпроизвеждане включва:

- пеене с нотен текст (солфежиране) на всяка партия;
- с нотен текст се пее една партия, а другата се свири и обратно;
- с нотен текст се пее една партия, другите две се свирят;
- с нотен текст се пее една партия, другите три се свирят.

Що се отнася до вертикалното възпроизвеждане на партитурата, трябва да изтъкнем като изключително полезни упражненията за вертикално четене на акордите с пеене на тоновете на акорда отдолу нагоре и обратно, с определяне на хармоничните зависимости помежду им – функционални връзки, разрешения, отклонения, модуляции. Такова четене на партитурата по вертикал е подходящо за произведенията от хомофонно – хармоничния стил, където хармоничното изложение се оказва преобладаващо.

Съчетаването на мелодичното движение и хармоничното развитие на творбата представлява здрава спойка, която при неизменното свързване със словесния текст, дава най – добрата представа за изграждането, развитието, съдържанието и смисъла на творбата.

От съществено значение за емоционално смисловото въздействие на хоровото произведение е свирещият хорова партитура да вниква освен в интонационно техническите проблеми на партитурата и в нейните художествено - изразни елементи – ритъм, метрум, темпо, щрихи, динамика, агогика. Ритъмът, изясняван от развитието на метрума

предесавлява постоянният жив двигател, съпътстващ работата над партитурата отначало до край. Особено строги са изискванията за ритмично свирене в установено темпо, за да не се руши метроритмичната пулсация и музикалната мисъл. Темпото на свирене зависи от техническите възможности на учащия. За да приближим звучността на пианото до особеностите на вокалното произведение и широтата на вокалната фраза, използваме щрих „легато“, който се явява основен способ в гласоводенето на хоровата партитура. Хоровото „легато“ се отнася до възпроизвеждане на няколко тона на един вокал (една сричка).

Един от важните моменти при свирене на партитура е апликатурата т.е. подбора на подходяща пръстовка, която не толкова улеснява изпълнението, колкото да влияе на неговия характер. Спазването на динамичните нюанси също съдейства за по – силното емоционално въздействие и преживяване на хоровата творба.

Не на последно място ще обърнем внимание и на транспонирането на хоровата партитура, с оглед на теситурните условия и особености на отделните хорови партии. Транспонирането се осъществява по два начина: интервалово – функционално и ключово. При интервалово – функционалното транспониране в съзнанието на учащия непрекъснато се оформят интерваловите и акордовите зависимости във връзка с тоналните и функционалните зависимости и в двете тоналности – в основната и в транспонираната. В основата на този вид транспониране стои интервалът с неговите многобройни зависимости и съотношения. Този начин на транспониране съдейства за изграждане на активно музикално съзнание и активна музикална мисъл.

Вторият начин на транспониране е ключовото, което изисква добро владение на „до“ ключовете. Трябва да се има предвид, че „до“ ключовете разрушават закрепостените представи за значението на линиите на петолинието при „виолиновия сол“ ключ. При редица тоналности тоновете и степените на транспонираното произведение съвпадат в новата тоналност с тоновете и степените които биха имали те при някои от „до“ ключовете. Чрез съзнателна замяна на нотните ключове можем по най – лек начин да транспонираме като използваме сопранов, алтов и теноров „до“ ключ, както и басовият „фа“ ключ. Трябва да уточним, че при тези условни замени на нотните ключове, получения транспониран нотен текст не се явява в същата октава, с изключение на сопранов ключ. Всичко това трябва да се има предвид от транспониращия, за да се изпълни транспонирания нотен текст в същата октава в която е записан оригиналният.

От всичко казано до тук се вижда, че четенето и свиренето на хорови партитури е продължителен и съпроводен с трудности процес, който изисква прилагане на правилна методика, за усвояване и точно интерпретиране на хоровите произведения.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Крушев 1995: Й.Крушев, Изкуството за четене и свирене на хорови и оркестрови партитури, В: Музикални хоризонти кн.2 -7 1995
2. Терзиев 1954: Н.Терзиев, сборник хорови партитури С.1954
3. Топузов 1964: Н. Топузов, Ръководство по четене и свирене на хорови партитури, С. 1964
4. Топузов 1970: Н.Топузов, Ръководство по четене и свирене на хорови партитури, С.1970